

Redactioneel voorwoord

Een robot is maar een robot, toch?

Mr. N.A. de Leon-van den Berg

Begin 2019 heeft een hotel in Japan meer dan honderd man personeel ontslagen. Bijzonder detail: alle ontslagen medewerkers zijn robots.¹ Kunnen robots dan arbeidsovereenkomsten sluiten? Zijn robots werknemers? Krijgen robots loon? Het opvallende krantenartikel geeft helaas geen nadere informatie. Het is natuurlijk wel een interessante vraag: in hoeverre zou een robot een rechtssubject kunnen zijn?

Al in 1950 beschrijft Isaac Asimov in zijn boek *Ik, Robot*² robot Robbie en zijn (mens-)vriendinnetje Gloria. Aan Robbie dicht Asimov menselijke eigenschappen toe, onder andere door Robbie Gloria van een wisse dood door een op hol geslagen kolossale hot-sende tractor te laten redden. In dit boek presenteert Asimov de drie (oorspronkelijke) fundamentele regels (wetten) der robotica:³

Eerste Wet

Een robot mag een mens geen letsel toebrengen of door niet te handelen toestaan dat een mens letsel oploopt.

Tweede Wet

Een robot moet de bevelen uitvoeren die hem door mensen gegeven worden, behalve als die opdrachten in strijd zijn met de Eerste Wet.

Derde Wet

Een robot moet zijn eigen bestaan beschermen, voor zover die bescherming niet in strijd is met de Eerste of Tweede Wet.

Vandaag de dag kan Asimovs boek toch niet helemaal als sciencefiction worden afgedaan, nu de Resolutie betreffende civielrechtelijke

regels inzake robotica (2015/2103(INL))⁴ door het Europees Parlement reeds is aangenomen op 16 februari 2017.

De resolutie ziet op de civielrechtelijke bepalingen met betrekking tot robotica en AI (*Artificial Intelligence*, kunstmatige intelligentie). In de aangenomen Resolutie verzoekt het Europees Parlement onder punt 59 (onder f) de Commissie bij het uitvoeren van een effectbeoordeling van haar toekomstige wetgevingsinstrument de gevolgen van alle mogelijke wettelijke oplossingen te verkennen, te analyseren en te beoordelen, zoals:

f) op de lange termijn een specifieke rechtspersoonlijkheid creëren voor robots, zodat in elk geval de meest geavanceerde autonome robots de status kunnen krijgen van elektronisch persoon die verantwoordelijk is voor het vergoeden van veroorzaakte schade, en eventueel uitgaan van elektronische persoonlijkheid als robots autonome beslissingen treffen of anderszins onafhankelijk reageren met derden.

Wat mij hierbij het meest opvalt is de term 'elektronisch persoon'. De tekst van de resolutie verduidelijkt dit begrip geenszins. Wordt met dit begrip nu bedoeld een robot die meer kan dan alleen de taak verrichten waarvoor de robot is gefabriceerd? Eind 2017 las ik in *NRC Handelsblad* over experimenten met robots die zelfstandig ethische keuzes kunnen maken, zogenoemde ethische zombies.⁵ Moeten zulke robots worden verstaan onder elektronische persoonlijkheden? En als de robot in staat is om zelfstandig ethische keuzes te maken, impliceert dat dan een bepaalde mate van bewustheid bij het handelen of nalaten? Kun je spreken van een zekere wilsvrijheid? Hebben deze robots dan mensenrechten? Hebben robots dan ook recht op recuperatie na noeste arbeid? En moeten er dan niet ook,

1 <https://www.telegraaf.nl/financieel/3030860/japans-hotel-ontslaat-robots>

2 Asimov I., *Ik, Robot*, Stichting Collectieve Propaganda van het Nederlandse boek 2017, pag. 50-51.

3 In navolging van deze drie fundamentele wetten der robotica zijn er andere c.q. aanvullingen op deze robotwetten gekomen, welke ik hier niet nader zal bespreken.

4 <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-TA-2017-0051+0+DOC+XML+V0//NL#top>

5 <https://www.nrc.nl/nieuws/2017/11/03/robots-die-raad-weten-met-morele-dilemmas-13832616-a1579874>

vanuit tuchtrechtelijk oogpunt bezien gedragsregels of tuchtrechtelijke regels worden opgelegd? En wie van de 'beroepsgroep' neemt dan zitting in het tuchtrechtelijk college? Of is het de maker van de ethische zombie die bij een onjuiste ethische weging door de robot tuchtrechtelijk verantwoordelijk is? En wie bepaalt eigenlijk wat ethisch juist is?

In het *Report on report on robotics ethics 2017*⁶ van UNESCO's COMEST⁷ wordt op deze vraagstukken ook gewezen:

191. (...) *Two important questions need to be considered in this context. First of all: is it possible to construct some kind of 'artificial moral agents'? And, second, if so: which moral code should they be programmed with? (...);*

201. (...) *However, it is highly counterintuitive to call them 'persons' as long as they do not possess some additional qualities typically associated with human persons, such as freedom of will, intentionality, self-consciousness, moral agency or a sense of personal identity (...).*

Kortom, Robbie uit *Ik, Robot* was wellicht toch meer een persoon dan een robot, zulks met alle rechten en verplichtingen van dien. Ik hoop dat de programmeurs van de ethische zombies hun robots wel dusdanig voorprogrammeren dat zij in hun vrije tijd ook onder het tuchtrecht kunnen vallen.

Mr. N.A. de Leon-van den Berg
Advocaat bij Advocatenkantoor De Leon en
hoofdredacteur van Tijdschrift Tuchtrecht.

6 <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000253952>, pag. 44 onder punt 191.

7 COMEST is de *World Commission on the Ethics of Scientific Knowledge and Technology* van UNESCO.